

29. Kaupunginmuseo

Museolautakunnan kokoonpano, kokoukset ym. Museolautakunnan kokoonpano v. 1960 oli sama kuin edellisenä vuonna.

Lautakunnalla oli 8 kokousta, joiden pöytäkirjojen pykäläluku oli 127. Kirjeitä saapui 196 ja lähetettiin 221.

Päätökset ja esitykset. Museolautakunta päätti pyytää Muinaistieteellisen toimikunnan esihistoriallista osastoa tutkimaan, mitä toimenpiteitä Kulosaarella ja Herttoniemessä sijaitsevien muinaishautojen ja niiden ympäristön kunnostaminen vaatisi (24. 8. 87 §, 3. 10. 100 §). Investointitoimikunnalle ehdotettiin, että kaupunginmuseon lisärakennuksen rakentaminen otettaisiin huomioon v:n 1962—1966 sijoitussuunnitelmassa (14. 3. 23 §, 9. 5. 40 §, 24. 8. 70 §).

Dos. Ester-Margaret v. Frenckellin ilmoitettua lahjoittavansa museolle biedermeier-kokoelmansa esitti lautakunta kaupunginlakimiehelle, että ryhdyttäisiin asian vaatimiin toimenpiteisiin lahjakirjan laatimista ja lahjoituksen vastaanottamista varten (9. 5. 45 §, 24. 8. 72 §).

Rakennusviraston talorakennusosastolle päätettiin lähettää niiden Tuomarinkylän kartanonhuoneiden, jotka oli tarkoitettu kaupunginmuseon käyttöön, entisöimistä koskeva suunnitelma. Samalla ehdotettiin lämmityslaitteiden asentamista ko. huonetiloihin (9. 5. 39 §, 24. 10. 105 §, 12. 12. 117 §).

Lausunnot kaupunginhallitukselle koskivat mm: eräiden rva Hélène Jacobsonin museolle testamenttaamien esineiden luovuttamista takaisin ao. perillisille (1. 2. 10 §) sekä rahapajan vanhan rakennuksen purkamista (2. 6. 58 §).

Rakennusviraston talorakennusosastolle annettiin lausunto Puotinkylän kartanon päärakennuksen kunnostamisesta lastentarhakäyttöön (24. 10. 104 §).

Henkilökunta. Kaupunginmuseoon 23. palkkaluokan tp. museoapulaisen virkaan päätettiin palkata 1. 1. 1961 lukien fil.maist. Kreetta Sihvonen.

Museonhoitaja Helmi Helminen edusti kaupunginmuseota Skandinaavisen Museoliiton vuosikokouksessa Turussa, Suomen Museoliiton vuosikokouksessa ja museo-päivillä Kajaanissa sekä Suomen Kotiseutuliiton vuosikokouksessa ja kotiseutupäivillä Valkeakoskella.

Koulutustoimikunnan toimeenpanemiin vahtimestarien yleisönpalvelukursseihin osallistui museon talonmies-vahtimestari.

Kokoelmien karttuminen. Kaupunginmuseon kokoelmiin lahjoitettiin tai hankittiin ostamalla yhteensä 995 esinettä. Nämä jakaantuivat pääryhmiin seuraavasti: kirjallisuutta 406, karttoja 9, rakennuspiirustuksia 2, Helsinki-aiheisia maalauksia,

vesiväritöitä ja piirroksia 11, muoto- ja henkilökuvia 20, rakennusmalleja 1, mitaleja ja rahoja 16, huonekaluja 42, hopea-, tina-, lasi- ja posliiniesineitä 116, talous- ja työkaluja 36, koneita ja kojeita 49, aseita 1, puvustoa ja käsitöitä 200, leluja, pelejä, soittimia yms. 46, rakennusten osia, kuten uuneja, räystäskoristeita ym. 8, maalöytöjä 5 sekä arkistoaineistoa 27. Dos. v. Frenckellin lahjoittamat esineet tultaisiin luovuttamaan museon hallintaan vasta v. 1961.

Kuva-arkistoon saatiin yhteensä 17 328 numeroa, joista Ernst Ovesénin valokuvaamosta saatuja negatiiveja oli 16 000, Helsinki-aiheisia valokuvanegatiiveja vedoksineen 731, valokuvia ilman negatiivia 210, värinegatiiveja ja värivalokuvia 37, diapositiiveja 75, mikrofilmejä 52 ja kuvalaattoja 223.

Kertomusvuoden alussa kuljetettiin museon varastoihin Hermannissa Vegankatu 3 sijainneesta edesmenneen työnjoht. Vihtori Vartiaisen kodista museolle lahjoitettua irtaimistoa. Kokoelmaan kuului huonekaluja, jotka suurimmaksi osaksi olivat työnjoht. Vartiaisen itsensä piirtämiä ja valmistamia. Lahjoitukseen sisältyi myös valaisimia, verhoja, tauluja, kirjoja, taloustavaroita, puvustoesineitä, kodin koristesineitä yms. sekä joukko huonekalupiirrustuksia.

A. Lundahlin maalaama muotokuva helsinkiläisestä kultasepästä Otto Mellinistä (1834—1907), jonka valmistamia kulta- ja hopeaesineitä on museossa useita, saatiin lahjana museon kokoelmiin, samoin hänelle kuuluneet kalvosinnapit ja kynttelikkö. Lahjoittaja oli rva Elisabeth Maunula. Pianotehtailija K. G. Granholmin v. 1854 valmistaman taffelipianon lahjoittivat neidit Hildur ja Dagmar Törränen täydentämään museon aikaisempaa Granholmin kokoelmaa. Rva Doris Weckman antoi museon kokoelmiin Hedmanin ja Mestertonin perheissä periytyneet, helsinkiläistä valmistetta olevat nukenvaatteet. Vanhoja kaakeliuuneja saatiin talosta Vilhovuorenkatu 10 johtaja D. J. Komulaisen perikunnalta sekä talosta Vegankatu 3 D ja Kauppatorin apteekista. Helsingin puuarkkitehtuurin muistoina saatiin museon huostaan arkkit. Jean Wikin piirtämän Saunakatu 12:ssa sijainneen talon julkisivun korinttilaistyylliset pylvää. Rva Aline Ramsay Kaliforniasta lähetti lahjaksi helsinkiläissyntyisen Helmi Sundström-Monnet'in hääpuvun, joka oli valmistettu Pariisissa v. 1914. Kulttuuri- ja henkilöhistoriallisesti kiintoisaa puvustoa saatiin useilta lahjoittajilta, kuten taiteilija Tapio Tapiovaaralta Evelina Särkelän valmistamia käsitöitä, rva Kirsti Gallen-Kallelalta Slöörin, Ehrströmin ja Kiseleffin perheiden käytössä olleita pukuja ja seuranäytelmiä varten tehtyjä asuja. Varat. Randall Nybom antoi aikaisempien lahjoitustensa lisäksi silmälasikokoelman ja kesähattuja. Rva Hilma Landén Tammisaaresta muisti museota lahjoittamalla lasisen korurasian ja vadin, jonka Aurora Karamsin aikoinaan oli antanut lahjaksi taloudenhoitajalleen, sekä ametistein koristetun paidannapin.

Kaupungin laitoksilta ja virastoilta saatiin mm. Gustav Beckerin valmistama seinäkello, joka oli näyttänyt aikaa satamakapteenin virkahuoneessa. Rahatoimistosta saatiin mm. näytekappaleet Helsingin kaupungin »velkaseteleistä emälippuineen» v:lta 1876, jolloin kaupunki otti obligaatiolainan »vesijohdon kustantamiseksi» Helsinkiin.

Edellisten lisäksi mainittakoon seuraavat henkilöt, virastot, laitokset, yhtymät ym., jotka vuoden aikana kartuttivat lahjoituksillaan museon kokoelmia: Rakennusliike Klaus Groth, valokuvaaja C. Grünberg, Helsingfors Sparbank, kaasulaitos, kaupunginarkisto, kaupunginkirjasto, terveydellisten tutkimusten laboratorio, maist.

Auvo Hirsjärvi, neidit Greta ja Thora Höijer, rva Lyyli Jylänki, maanviljelysneuvos Kavaleff, hra Erkki Koivisto, rak.mest. Kauko Kolma, hra Frans Korhonen, Kuva-
taide Oy., rva Maire Kyykoski, apteekkari Åke Lydman, Antiikkiliike B. Nyholm,
neti Erna Owesén, dipl.ins. Erik Palmgren, toim.apul. Taimi Partanen, ins. V. Suho-
nen, rva Anna Sälö, maist. Harriet Thessleff, taiteilija Huldra Törnudd, Studio
Wendt ja prof. S. E. Åström.

Julkaisujaan lähettivät museolle mm. Historisches Museum der Stadt Wien,
Københavns Bymuseum, Nordiska Museet, Oslo Bymuseum, Stockholms Stads-
museum ja Warbergs Museum.

Helsingin kaupungin vastalahjana lähetettiin Pohjoismaiden pääkaupungin-
museoille kuvateos Helsingfors, Stadens Anlete.

Ostamalla hankittiin museon kokoelmiin helsinkiläisten kultaseppien, esim. Au-
gust Sjöholmin (1826—1838), Wilhelm Bergmanin, C. F. Ekholmin ja J. E. Fager-
roosin valmistamia hopeaesineitä sekä Petter Pettersonin leimalla varustettuja tina-
esineitä, jotka olivat 1780- ja 1790-luvuilta. Myös Helsingissä leimattuja kupariesi-
neitä ostettiin. Taideostoista oli huomattavin Alvar Cawénin maalaus v:lta 1930,
jonka aiheena oli Suomen Kaartin kasarmin piha Fabianinkadun puolelta kuvattuna.
Lisäksi hankittiin Ylioppilastalon aukiota v. 1914 esittävä Antti Fawénin öljymaa-
laus, Nathalie Martinau'n (1845—1922) 1870-luvulla tehty öljymaalauk, jonka aihe
oli Kaivopuiston rannasta, sekä taiteilija Ville Hännisen kertomusvuonna maalaama
Siltasaari-aiheinen vesivärimaalauk, joka esitti samaa näkymää kuin rva Jylängin
lahjoittama öljymaalauk v:lta 1920. Aurora Karamsinin aikoinaan lahjoittama rukki
lunastettiin taiteilija Ilmari Wirkkalalta museoesineeksi Hakasalmen huvilaan.

Valokuvaukset ja kuvahankinnat. Suunnitelmallista kaupungin valokuvaamista
suoritettaessa kuvattiin vuoden aikana Munkkiniemessä, Munkkivuoressa, Paja-
mäessä ja Oulunkylässä sekä vanhoja että uusia rakennuksia. Wallininkadun ja
Wallininkujan sekä Alppikadun tienoilla talletettiin valokuvaamalla purettaviksi
joutuvia, kaupungin rakennushistorian kannalta kiintoisia rakennuksia. Värivalo-
kuvina säilytettiin jälkipolville Kanavakatu 2:ssa ja Mannerheimintie 14:ssä sijain-
neiden talojen sisustuksiin kuuluneita yksityiskohtia. Värikuvia ja väridiapositiiveja
valmistettiin myös Tuomarinkylän kartanon vanhoista seinätapeteista.

Lahjana saaduista negatiivikokoelmista oli valokuvaushistorian kannalta kiin-
toisin 162 kpl käsittävä kokoelma, johon kuului mm. E. Hoffersin alkuperäisnegatiiv-
veja 1860-luvulta lähtien. Helsinkiläisten ja muidenkin suomalaisten henkilökuvi-
negatiiveja saatiin lahjaksi valokuvaaja Ernst Owesénin tyttäreltä n. 16 000 kpl.
Sisäkuvuuksista oli tärkein Kauppatorin vanhan apteekin sisustuksen sekä apteekin
työ- ja kellaritilojen valokuvaaminen. Kaupungin omien laitosten toiminnasta laa-
dittavaa kuvasarjaa varten valokuvattiin lastensuojeluviraston alaisissa lastenko-
deissa ja päivähuoltoloissa tapahtuvaa työskentelyä.

Museon kokoelmiin kuuluvista esineistä valmistui 142 uutta negatiivia. Pääasias-
sa valokuvattiin vain arvokkaimmat vuoden aikana hankituista tai saaduista esi-
neistä.

Museon kuva-arkiston luettelointia jatkettiin. Negatiiveja numeroitiin 2 965 ja
Mainosvalokuvaamo Pietisen lahjoittamasta kokoelmasta selvitettiin n. 4 000 kpl.
Rivirekisteriin lisättiin 1 760 liuskaa. Kadunnimirekisteriin kirjoitettiin puhtaaksi
283 uutta liuskaa. Kuva-arkistosta toimitettiin tilaajille yhteensä 306 eri aiheista

valokuvaa ja avustettiin tutkijoita etsimällä kirjallisuudesta, kartoista ym. kuviin liittyviä asiatietoja. Kuvatilauksia oli 58. Tilauksesta suoritettiin 7 uutta valokuvausta ja 40 reproduktiokuvausta, joista saatiin negatiivit museon kuva-arkistoon.

Kokoelmien hoito ym. Kertomusvuonna vaati lahjaksi saatujen kokoelmien pakkaus, kuljetus, hoito ja luettelointi suurimman osan museon henkilökunnan työajasta. Tärkeimmistä käsityö- ja puvustoesineistä laadittiin piirroksia, samoin myös huonekaluista, jotka niitä luuteloitaessa samalla myös konservoitiin. Vuoden aikana kunnostettiin kaikkiaan 17 maalausta ja valmistettiin 3 kpl taulujen kehyksiä. Tuomarinkylän kartanoon järjestettävään museon osastoon pantiin näytteille huonekaluja, joita puhdistettiin ja kunnostettiin.

Vierailut, opastukset ja käynnit museossa. Kaupungissa kertomusvuonna pidettyjen kongressien yms. järjestäjät ohjasivat kokouksensa osanottajia tutustumaan Helsinkiin myös kaupunginmuseon näkökulmasta. Helsingissä toimivat suurlähetystöt ovat useana vuonna järjestäneet yhteistoiminnassa museon kanssa museokäyntejä henkilökunnalleen. Kertomusvuonna oli näistä ryhmistä suurin Neuvostoliiton suurlähetystön 35 henkeä käsittävä ryhmä.

Helsinki Seura järjesti jäsenilleen ja yleisölle 13. 10. käynnin museossa. Tähän tilaisuuteen osallistui 80 seuran jäsentä. Helsingin päivänä (12. 6.), jolloin pääsy museoon oli kaikille vapaa, kävi museossa kaikkiaan 969 henkilöä.

Museon kokoelmiin tutustui kertomusvuoden aikana yhteensä 8 600 henkilöä, joista maksaneita oli 4 125. Suurin kävijämäärä, 1 429, oli kesäkuussa.

Kaupungin kansakoulujen luokkia kävi museossa 14, oppilasmäärän ollessa 423. Helsingin oppikouluista kävi 30 luokkaa, joiden oppilasmäärä oli yhteensä 749. Maa-seudun koululaisia kävi 112. Koululaisryhmien lisäksi kävi museossa 33 muuta opintoryhmää, joissa osanottajia oli kaikkiaan 1 717.

Museo oli avoinna päivittäin klo 12—16, torstaisin lisäksi klo 18—20, jolloin sisäänpääsy oli maksuton. Edellisenä vuonna käytäntöön otetun tavan mukaisesti oli museossa 18. 12. 1960—8. 1. 1961 välisenä aikana joulunäyttely, jolloin yläkerroksen huoneissa oli kynttilävalaistus ja joulukukkia. Näytteillä oli kuva- ym. aineistoa Katajanokan tähtipojista, joului- ja uudenvuodenkortteja esittelevä albumi, vanhoja kynttilänjalkoja yms.

Kertomusvuonna 15. 11.—15. 12. välisenä aikana oli museossa järjestetty »Helsingin Peli» -niminen kilpailu. Tämä vanha peli oli saatu lahjaksi maist. Harriet Thessleffiltä ja Kuvataide Oy. oli teetättänyt pelisäännöistä valojäljennöksen ja lahjoittanut palkinnot lasten sarjassa voittajiksi selviytyville. Kilpailuun osallistui 16 aikuista ja 35 lasta.

Tulot ja menot. Tulot kertomusvuonna pääsymaksuista (aikuisilta 50 mk ja lapsilta 20 mk) olivat 178 980 mk. Opaskirjoista saatiin 25 640 mk ja postikorttien myynnistä 3 290 mk. Kaikkiaan olivat tulot, joihin sisältyvät myös valokuvien julkaisu-oikeudesta perityt maksut, 217 510 mk.

Menot olivat yhteensä 11 537 657 mk, jakautuen seuraavasti: Palkkiot 73 000 mk, Vakinaiset viranhaltijat 2 883 240 mk, Viranhaltijain vuosilomakustannukset 112 285 mk, Viranhaltijain sunnuntai- ja ylityö- sekä päivystyskorvaukset 111 248 mk, Muut palkkamenot 1 569 149 mk, Työnantajan kansaneläke- ja lapsilisämaksut 226 000 mk, Vuokra 3 464 232 mk, Lämpö 395 882 mk, Valaistus 367 368 mk, Vedenkulutus 7 920 mk, Kokoelmien kartuttaminen 978 098 mk, Kokoelmien hoito 403 063

mk, Valokuvaukset 499 858 mk, Kaluston kunnossapito 166 268 mk, Painatus ja sidonta 55 235 mk, Tarverahat 93 550 mk, Siivoustarvikkeet 51 255 mk ja Kuljetus- ja muuttokulut 80 006 mk.

Helsingin historiallisesti ja rakennustaiteellisesti arvokkaiden rakennusten luettelointiin käytettiin kertomusvuonna 175 071 mk.

Kiinteistömenot olivat: rakennusviraston talorakennusosaston suorittamat korjaukset 334 049 mk sekä kiinteistöviraston talo-osaston maksamat kulut 276 826 mk, yhteensä 610 875 mk.
